

Nir, Roman

Archiwa, biblioteki i muzea Polonii w Orchard Lake w USA

Notatki Płockie 39/3-160, 24-25

1994

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Towarzystwa Opieki nad Polskimi Zabytkami oraz Polakom i Francuzom, którym drogi jest pomnik wzniesiony ku pamięci wielkiego bohatera, Kapliczka i teren, na którym się znajduje, jest od niedawna miejscem chronionym, uznanym jako zabytek przez władze departamentalne.

Kapliczka zawsze była miejscem pielgrzymek Polaków i Francuzów. Starano się pielęgnować pamięć o naszym bohaterze. Od 1990 r. organizowana jest corocznie, na jesieni, uroczystość przy pomniku pod patronatem Towarzystwa Opieki nad Polskimi Zabytkami,

z udziałem Polskiej Misji Katolickiej we Francji oraz miejscowej Polonii.

BIBLIOGRAFIA

- Archiwa Towarzystwa Opieki nad Polskimi Zabytkami i Grobami Historycznymi we Francji,
- George H. Bushnell, *"Kościszko - short biography of the Polish Patriot"* Scottish - Polish Society Publications, 1943.

ROMAN NIR - Orchard Lake

Referat:

ARCHIWA, BIBLIOTEKI I MUZEA POLONII W ORCHARD LAKE W USA

Organizacja

Zbiory w Orchard Lake składają się z następujących działów: 1. Archiwum Szkół i Centrów w Orchard Lake. 2. Archiwum Polonii. 3. Dokumentacja polskich parafii. 4. Dokumentacja polskich organizacji. 5. Biografie. 6. Stare druki. 7. Polonica Americana. 8. Czasopisma polskie. 9. Kalendarze. 10. Zbiory specjalne: filatelistyka, kartografia, numizmatyka. 11. Mikrofilmy. 12. Rękopisy biblioteczne, dysertacje. 13. Materiały dotyczące Polski. 14. Literatura genealogiczna. 15. Księgozbiór podręczny. 16. Kolekcje personalne. 17. Archiwum, Biblioteka i Muzeum 2 Korpusu. 18. Archiwum, Biblioteka i Muzeum I Polskiej Dywizji Pancerniej. 19. Archiwum, Biblioteka i Muzeum Armii Krajowej. 20. Archiwum, Biblioteka i Muzeum Lotników Polskich. 21. Archiwum, Biblioteka i Muzeum Więźniów Politycznych. 22. Archiwum, Biblioteka i Muzeum Harcerstwa Polskiego. 23. Archiwum, Biblioteka i Muzeum Związku Narodowego Polskiego. 24. Archiwum, Biblioteka i Muzeum dra Edwarda Różańskiego. 25. Archiwum, Biblioteka i Muzeum Związku Śpiewaków Polskich w Ameryce.

Udostępnianie

Materiały udostępniane są na miejscu w czytelni pokój numer 212 w budynku Arki od poniedziałku do piątku w godzinach od 9⁰⁰ do 4⁰⁰ po południu. Dla badaczy zagranicznych codziennie bez ograniczenia czasowego, jednak po uprzednim ustaleniu. Dla zagranicznych badaczy archiwum oferuje nie miejscu za darmo jedzenie i pokój noclegowy. Czytelnia archiwalna posiada księgozbiór podręczny, zaopatrzone w

podstawowe słowniki, encyklopedie i czasopisma dotyczące historii Polski i Polonii. W czytelni znajdują się bardzo rozległe działy literatury genealogicznej. Mikrofilmy czasopism i czytnik znajdują się w czytelni. Wszystkie działy zbiorów zatrudniały 10 pracowników, którzy wykonywali następujące prace: przygotowywanie do druku pierwszego tomu katalogu archiwum około 500 stron druku, komputeryzacja zbiorów kolekcji dr. E. Różańskiego, katalogowanie czasopism polonijnych.

Dary

Otrzymano 100 paczek zawierających książki, dokumenty i czasopisma. Na uwagę zasługują dary: dra E. Różańskiego dotyczące Kongresu Polonii Amerykańskiej i Związku Narodowego Polskiego; Michała Drabika z Buffalo materiały do dziejów parafii diecezji Buffalo; Czesława Węgrzeckiego z Detroit materiały dotyczące życia kulturalnego Polonii; Kazimierza Nowaka z Detroit książki i czasopisma z historii Stanów Zjednoczonych i historii Żydów; Jana Lorysia z Chicago materiały dotyczące spraw weteranów; Stefana Rzekzkowskiego z Nartona materiały dotyczące dziejów kościelnych.

Badania

Na podstawie źródeł napisanych zostało 47 artykułów przez różnych badaczy w j. polskim i angielskim, w tym 17 wydrukowanych przez ks. Nira w czasopismach w Stanach i Polsce.

Goście

Ze zbiorów do badań skorzystały 254 osoby ze Stanów Zjednoczonych, Kanady, Francji, Włoch, Anglii i Polski. Muzea zwiedziło ponad 5 tys. osób, w tym 300 weteranów ze Stanu Michigan z dnia 3 stycznia 1994 roku, 50 członków Fundacji 2 Korpusu z San Francisco, New York, Buffalo, Chicago, 100 alumnów szkół z różnych stanów w czerwcu, 100 par ze Stowarzyszenia Pomocniczego Pań Seminarium

Polskiego w sierpniu.

Szczególnymi gośćmi byli: dwukrotnie Kardynał Józef Glemp, Prymas Polski w październiku 1993 r. i lipcu 1994 roku, Senator dr Stanisław Haidasz z Otawy, prof. dr hab. Jerzy Skowronek z Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych z Warszawy, który omawiał plany utworzenia w Polsce Centralnego Archiwum Polonii oraz prof. Bronisław Misztal z Indiana University.

Specjalne kolekcje

W dniu 3 stycznia 1994 roku oficjalnie zostało otwarte Archiwum, Biblioteka i Muzeum Stowarzyszenia Weteranów Armii Polskiej Okręgu VI. Przewieziono oryginalną bibliotekę weterańską do Orchard Lake z meblami i ponad 1000 tomami książek i czasopism. Na archiwalia składają się dokumenty różnych placówek SWAP zlikwidowanych i istniejących. Do Muzeum przeniesiono wszystkie eksponaty z 7 Placówek. Piotr Koziej przekazał do Muzeum

Więźniów Politycznych oryginalne eksponaty wykonane w lagrze sowieckim w Riazaniu w l. 1944-1948. Profesor prawa międzynarodowego Uniwersytetu Detroitkiego dr W. Wagner ofiarował swoją kolekcję z zakresu prawa międzynarodowego, książki i czasopisma.

Plany na przyszłość

Gromadzony jest materiał do dziejów oświaty polonijnej. We wrześniu ubiegłego roku i w lipcu bieżącego przywieziono 2 auta książek, czasopism i memorabiliów do Zrzeszenia Nauczycieli Polskich w Ameryce z Chicago oraz kilka paczek ze szkół polskich z Nowego Yorku i New Jersey. Muzeum planuje się otworzyć za dwa lata.

Dobiegają prace nad otwarciem Muzeum radia i telewizji polonijnej w czerwcu 1995 roku. Zgromadzony materiał pochodzący głównie ze zbiorów Roberta Lewandowskiego z Chicago segreguje się w odpowiednie działy.

PIOTR MOJSKI - Rapperswil

Komunikat:

GERARD MERCATOR W KARTOGRAFII POLSKIEJ

(400 ROCZNICA ŚMIERCI WIELKIEGO KARTOGRAFA)

Gerard Mercator, nastynniejszy kartograf i geograf XVI stulecia, urodził się 15 marca 1512 roku w Rupelmonde /Flandria/, zmarł 2 grudnia 1594 roku w Duisburgu, gdzie spędził 42 lata swojego życia jako autor i wydawca słynnych globusów, map i atlasów. Fascynacja humanizmem sprawiła, iż zmienił swoje imię z Gerard Kremmer na Gerardus Mercator. Jego nauczycielem i mistrzem był Fryzyczyk, genialny matematyk, astronom, kosmograf i lekarz Rainer Gemma Frisius, z którym jako współautor stworzył Mercator pierwsze swoje globusy.

Jednym z pierwszych słynnych dzieł Mercatora była opracowana w 1538 roku mapa świata w kształcie podwójnego serca wykazująca jego wielkie zainteresowanie odwzorowaniami kartograficznymi. Mapa ta przedstawia Ziemię jako dwie półkule: południową i północną, w przeciwieństwie do późniejszych prezentacji dzielących glob ziemski na półkule: Zachodnią i Wschodnią. Ziemia "rozcięta" została na tej mapie wzdłuż równika, bieguny stanowią środkowe punkty półkul, z których rozchodzą się południki w kształcie łuków, nie jak w późniejszych odwzorowa-

niach, w postaci linii prostych. Mapa ta wykazuje skupienie łądów wokół bieguna północnego. Odwzorowania takie stosowano w późniejszych latach kierując się względami politycznymi.

W roku 1541 Mercator opracowuje swój pierwszy samodzielny globus Ziemi, a w 10 lat później, często stosowany do tworzenia horoskopów, globus nieba. Na swym globusie ziemskim oznaczył autor nie tylko bieguny - Magnetum Insula, południki i równoleżniki, ale również 32-ramienne róże wiatrów i loksodromy, linie pozostające pod stałym kątem w stosunku do południków, ważny dla nawigacji morskiej element kartograficzny:

Mercator opracował wiele odwzorowań kartograficznych. Najbardziej znanym jest wiernokątowe odwzorowanie cylindryczne znane pod nazwą Odwzorowania Mercatora. Nie był on co prawda wynalazcą tego odwzorowania, ale jego 18 arkuszowa, opracowana w 1569 roku właśnie w tym odwzorowaniu mapa świata przyczyniła się znakomicie do rozpropagowania tego interesującego i bodajże najpopularniejszego do dziś odwzorowania. Ziemia odwzorowana jest na walcu, gdzie walec styczny jest do powierzchni kuli na linii równika, południki i równoleżniki tworzą linie proste, a bieguny - nieskończoność - południową i północną ramkę mapy. Mapa ze względu na swoją wiernokątowość stanowi niezastąpiony materiał nawigacji morskiej.

Skutkiem prześladowań protestantów został Mercator skazany na karę śmierci. Uratowany przez swego przyjaciela zabiegającego o zniesienie surowego wyroku, przenosi się Mercator do Duisburga gdzie